

**Theologiae Moralis Super Decalogum Seu Decem Dei
Praecepta Pars ...**

Tractatus I. Prooemialis De Principiis communibus Doctrinae Moralis,
Conscientia, Actu Humano, Et Peccato In Genere

Sporer, Patricius

Salisburgi, 1713

Subsectio III. De Metu.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-59488](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-59488)

tum: Alterum, ut impediatur exteriùs, v. g. r. stendo corporis conatu, atque connisu, quatenus utiliter potest, & rationabiliter debet. Alioquin eo ipso, quò tantum potest & debet, non imputatur, censetur consentire interpretativè, adeo peccare, uti colliges ex *Deut. c. 22.* ubi statuitur in domo juberetur lapidari, in agro non. Quia in domo utiliter clamare potuisset, quod non fecerit, sponte consensisse merito perimitur.

SUBSECTIO III.

De Metu.

SUMMARIUM.

45. Metus est instantis, vel futuri mali causâ metus perdatio.
46. Metus alius est ab intrinseco alius ab extrinseco.
47. Alius gradis, alius levis.
48. Alius reverentialis.
49. Metus quicumque non perturbans rationem, non involuntarium simpliciter,
50. Adeoque nec per se tollit actum bonum,
51. Nec in toto excusat à peccato;
52. Nisi quandoque indirectè, quatenus in casu gradis mali lex subinde obligare cessat.
53. Et quicumque ratione excusat à culpa, in toto, & eadem etiam excusat à pœna.
54. Nec infirmitat promissiones, vota, contractus, &c.
55. Nisi sit gradis, & injustè incussus ad extorquentium actum:
56. Unde probabilissimè etiam ipso jure naturæ irriti non tantum omnes omninò contractus, vel promissiones tali metu extortæ,
57. Sed etiam vota quævis, non jurata.
58. Non tamen juramenta:

59. Nec Sacramenta, sic collata & suscepta (excepto matrimonio:)

Metus definitur à Jurista in l. i. ff. De eo, 45
 quod metùs causâ, *Instantis, vel futuri ma-*
licausâ mentis trepidatio. Adeoque agere ex me-
 tu, est ex timore mali imminentis, vel futuri ali-
 quid agere, quod aliàs agere nollet.

Metus ab intrinseco, & extrinseco.

Metus ab *intrinseco* profectus dicitur, cùm 46
 quis ad avertendum aliquod malum à
 causis naturalibus vel fortuitis imminens aliquid
 agit, quod aliàs nollet. Ut si metu naufragii mer-
 ces è navi projicias, peregrinationem voveas: vel
 morte plectendus ex justitia, meretricem in ma-
 trimonium ducas, ut alicubi mos est. Metus ab
extrinseco incussus dicitur, qui à causa libera, seu
 alio homine directè incutitur ad aliquid agen-
 dum, quod alter aliàs nollet: & potest esse vel *ju-*
stus, incussus scilicet à persona, quæ justè potest,
 & debet incutere: ut si is, qui sponsalia contraxit,
 volens resilire sine justa causâ à Magistratu Eccle-
 siastico intentatâ excommunicatione, compella-
 tur ad matrimonium contrahendum: Si Princeps,
 intentato extremo supplicio compellat ad leges
 servandas. Vel *injustus*, incussus scilicet ab eo,
 qui nullum habet jus incutiendi: Ut si latro mor-
 tem intentet, nisi pecuniam des, vel promittas:
 Si alius mortem, vel aliud grave malum minetur,
 nisi filiam suam, uxorem ducas, &c.

Metus

Metus gravis, vel levis.

47 **M**etus gravis justus, probabilis, & cadens in constantem virum dicitur, quo gravis malum vitæ, famæ, vel fortunæ timetur imminens, vel intentatum, quale nimirum malum est viro forti, & constanti meritò sit formidabile. Est autem metus mortis, mutilationis, cruciatûs atrocis, servitutis, exilii, carceris diuturni, gravis lætitiæ, violenti stupri, amissionis status honorum, ci, amissionis omnium bonorum, vel notæ infamæ partis, & denique excommunicationis injuriæ, & alia his æqualia: eaque inferenda aut proprio, aut valde conjunctæ, parenti, uxori, liberis. Universaliter autem metus, ut justus esse debeat, necesse est, ut sit majoris mali, quam quod metûs causâ suscipitur: v. g. mortis metus, si de pecuniis, metus justus est: in contrario est metus injustus. Metus levis injustus, improbabilis dicitur, & non cadens in constantem virum, qui ob leviora mala imminencia, & intentata suscipitur. Verùm de his universalis Regula non potest, sed prudentis judicio dijudicandum est consideratis circumstantiis, præsertim personæ tam passæ, quam incutientis metum, seu ætatis &c. Minor enim metus requiritur in infirma, quàm in viro; in juvenili, quàm in maturâ ætate. Vide *Navarr. l. I. consil. 10. n. 3. Sanch. l. 4. de Matrim. disp. 3. per totam.*

Metus Reverentialis.

48 **M**etus reverentialis dicitur, quo filius timet offensionem Parentum; pupillus Tutorum

rum: subditus Principis, Monachus Prælati: Clericus Episcopi, uxor mariti. Hic metus, quamvis secundum se consideratus gravis non sit, atque in foro externo censeatur levis, reverà tamen sæpissimè evadit gravis & injustus, ut si sit gravis, & diuturnæ offensionis, si accedant minæ, preces importunæ, imperiosæ, protervæ, timor malæ tractationis in futurum &c. prudentis judicio trutinanda. Placet judicium P. Marchant. in resol. notabil. Casuum de Sacramento Ordinis, casu II. Exscribo tibi totidem verbis:

I. Respondeo metum reverentialem etiam respectu matris, maxime si conjungatur sollicitationibus importunis, & aliis similibus mediis reputari, & equivalere in adolescente filiofamilias timorato & meticuloso sub cura parentum degente, & ab illis dependente, metui cadenti in constantem virum. Hanc sententiam docet, & pluribus allegatis Authoribus, tanquam probabiliorem sequitur Sanch. l. 4. de matrim. disp. 5. num. 5. 7. 8. Et majori ratione eandem sequuntur, qui asserunt matrimonium, & professionem annullari per preces importunas unà cum metu reverentiali conjunctas, sicut annullantur per minas cum eodem metu &c.

II. Pro qua resolutione perfectè penetranda, advertendum est, metum cadentem in constantem virum ex tribus mensurari debere. I. Ex persona metum inferente, cui nimia obligatio debetur, ut est parens, maxime, si magnà auctoritate, animositate, austeritate, gravitate polleat apud filios,

ita ut magno illis timori sit & formidini. II. In persona metum patiente, qua de se timida & languida est, ut constat de filiis familias, quod interdum plus timent oculum parentum, plus timentur apprehensione indignationis, molestia aversione ipsorum, quam gravi malo ab exteriori persona illato. III. Ex objecto vel modo inferendi. Et si enim interdum nec mina, nec verba veniant, torvus tamen vultus, indignatio, diminuta dilectionis, vel damni alicujus in distributione bonorum, vel durioris tractationis, & hujusmodi, saepe metum cadentem in virum cogentem causant: ut pro dolor! frequenter experitur in filiis familias, qui invitati ad Religiones & capessendos, contra propriam voluntatem, coguntur.

III. Ex quibus quidem capitibus cum saepe dicitur, qui in uno censetur levis, in alio graviter repatetur: Jure decretum est, ut ubi aliqua auctoritas suppetit, arbitrio Judicis vel Personae gratiae in foro externo, in interno autem arbitrio Confessarii, aut viri prudentis relinquatur, ut communiter DD. cum Glossa in c. cum dilectus De his, qua vi.

IV. Ubi igitur constat de gravi metu reventiali, accedentibus sollicitationibus gravibus, distributione quarum filius familias reformidat indignationem gravem, aversionem, torvum vultum, aversionem tractationem, privationem alicujus portio notabilis in distributione bonorum, vel amissionem maxime ubi pater vel mater multa auctoritate

proles pollent, judicandum est, juxta circumstantias rerum & personarum de metu reverentiali aequivalente metui cadenti in virum constantem. Dixi in resolutione: Etiam respectu matris. Solent enim matres saepe animosiores esse, & severiores in proles, ac imprudentiores, ita ut indignatio matris apprehensa plus torqueat saepe, quam Patris: utpote quod matres soleant frequenter etiam Patres ad indignationem adversus filios concitare. Hoc notat etiam Sanchez. sup. disp. 6. n. 3. Hactenus Marchant quæ bene observa ad varios casus applicanda.

ASSERTIO VII.

Metus quicumque non perturbans rationem, non causat involuntarium simpliciter, sed mixtum simpliciter scilicet voluntarium, & secundum quid tantum involuntarium: adeoque per se, nec tollit actum bonum; nec in toto excusat a peccato; nec infirmitat promissiones, vota, contractus, nisi sit gravis, & injuste incussus ad extorquendum. Hæc assertio sanè magni momenti est, & ad casus latè patens, ideoque accuratior debetur explicatio.

§. I.

Non causat involuntarium simpliciter. Omnes cum Aristotele 3. Et hic c. 1. Ratio est. Quia voluntarium est, quod deliberatè fit ab agente cognoscente singula: sed omnis ex quocunque metu agens, v. g. metu mortis dans pecunia latroni: metu naufragii ejiciens merces. &c.

&c. is deliberatè omninò, consideratis omnibus
 tanquam hîc & nunc bonum sibi eligit pecuniam
 dare, vel merces ejicere: ergo metus qui coactus
 relinquit actum ex eo factum verè voluntarium
 consequenter *non causat involuntarium simpliciter.*
 Contrà. Involuntarium etiam est, quod fit
 cum aliqua nolitione seu aversione actuali vel vir-
 tuali voluntatis: sed id, quod quis ex metu agere
 lioquin minimè acturus, semper fit cum actuali
 vel virtuali nolitione, aversione, displicentiâ
 tristitiâ voluntatis, uti experientia notissimum est.
 ergo metus reddit actum etiam aliquo modo
 voluntarium: ideòque *mixtum* ex voluntario
 involuntario. *Uterius.* Illud, quod voluntarium
 simpliciter, efficaciter, & actu vult & exequitur
 & solum ineffaciter ac conditionatè nolle, si
 aliquid urgeret, hoc simpliciter est voluntarium
 ut ex terminis patet: sed sic est in proposito
 enim mercator metu naufragii ejicit merces, simpliciter,
 efficaciter, & actu vult, atque exequitur
 ejectionem, & solum ineffaciter, & conditionatè
 nolletate ac aversione nollet ejicere, nisi metus
 urgeret gravioris mali: ergo metus causat voluntarium
 simpliciter, & secundum quid tantum involuntarium.
 Unde Juriscons. in l. si mulier ff. de
 eo, quod metus causa. dicit: *Si metus causa adu-
 lterium, puto me heredem fieri. Quia quod
 si liberum esset, noluissem, coactus tamen volui.*

§. II.

50 **P**er se non tollit actum bonum. Eo ipso
 rum, quo metus relinquit actum voluntarium

simpliciter, etiam relinquit bonum, si nihil aliunde deficiat: at bene advertite: dummodò involuntarium secundum quid admixtum, seu nolleitas, aversio, displicentia illa talis actus tendat in actum, non ut bonus vel præceptus est, ut quis ita comparatus sit, ut nisi metus urgeret, nollet agere bonum, servare legem, sed transgredi, ac peccare vellet, quæ nolleitas vel velleitas sine dubio inficit actum: sed solùm tendat in actum vel omissionem ejus, ut est difficilis, molestus, appetitui contrarius: ut quis ita affectus sit, ut nisi metus urgeret, solùm non vellet, vel non moveretur subire talem molestiam, vel carere tali voluptate, quæ nolleitas, aversio, displicentia vel repugnantia, tantum abest, ut inficiat actum, quin ejus bonitatem ac meritum augere possit: virtus enim tendit in ardua.

Unde collige, quid sentiendum sit de eo, qui ex metu gehennæ præcepta DEI servat, non sine admixto involuntario secundum quid, seu nolleitate & aversione aliqua. Quòd si enim metus gehennæ sit causa finalis & principalis motiva implendi opus præceptum, adeò, ut quis positivè nollet, aut per modum propositi efficacis secum statueret, non implere opus præceptum, nisi metus gehennæ urgeret, talis metus omninò servilis & malus ipsum opus inficeret. Eo enim casu homo solam pœnam timet super omne malum, ac seipsum & proprium commodum amat super omne bonum, quod repugnat Charitati divinæ. At verò, si metus gehennæ sit solùm causa secun-

daria impulsiva ad implendum præceptum, ad
ut quis solummodò non vellet, non moveret
hic & nunc ad servandum præceptum, & sup
randam, subeundamque molestiam, & difficul
tem, à qua simplici nolletate vel displicentia
horret, nisi metus gehennæ extimularer: tunc
metus, & actus inde factus non est vitiosus,
honestus ac virtuosus esse potest. Potest enim
lis metus provenire ex habitu & virtute spei Theo
logicæ, cum ejusdem virtutis sit, bonum suum
prosequi, & fugere oppositum malum.

§. III.

§ I **N**ec in toto excusat à peccato. Eo ipso nimirum,
quo metus relinquit voluntarium simpliciter,
in actione aliàs mala, etiam relinquit peccatum
simpliciter, contrà tamen, eo ipso, quo metus,
admixto involuntario secundum quod
ipsum voluntarium minuit, etiam minuit culpam
seu excusat à peccato *in tanto*, proportionabiliter,
eò magis, quo gravior vel injustior est metus.
Ratio primi est. Quia nullus metus justus
& excusans actum aliquem esse potest, nisi
majoris mali, quàm id, quod metus causa
punitur: atqui peccatum etiam minimum, magis
est malum omni alio malo, etiam morte, &c.
ste S. Augustino l. I. de Civit. DE ic. 18. re
s. itane 32. q. 5. ergo nullus metus, quantum
gravissimi mali potest excusare à peccato: cum
juxta commune dictum: præstet millies magis
quàm DEum vel levissimè offendere. Quare neque
pro tuenda vita propria vel aliena, officiosè me

tiri fas esse, rectè docet idem S. Augustinus in Psal. 5. *relatus c. Ne aliquis. 32. q. 1.* Ratio secundi, quòd metus excuset in tanto, per se manifesta est. Insuper

Potest metus gravissimi mali totaliter excusare à peccato indirectè, quatenus in casu tanti mali vel periculi ipsa lex obligare cessat: ad quod discernendum accipe has veluti regulas. I. Nullus omninò metus cujuscunque mali, etiam mortis atrocissimæ excusat in lege naturali quoad illas actiones, quæ sunt intrinsecè & ex objecto malæ, sicut nullâ ratione cohonestari, vel licitè fieri possunt, uti sunt mendacium, odium DEI, abnegatio fidei, blasphemia, idololatria, accessus ad non suam, pollutio, occisio directa innocentis, &c. Et quamvis metus gravis minuens voluntarium, etiam in his minuat culpam, certè tamen, si adsit debita advertentia, nunquam à mortali extenuabit usque ad veniale: quia malitia intrinseca gravis ab eis inseparabilis est, supposito sufficienti voluntario, uti cum alijs bene notat *Tamburinus l. I in decal. c. 2. §. 9. n. 1.* II. Metus tamen gravis mortis &c. excusat etiam in lege naturali quoad illos actus, qui aliquâ ratione cohonestari, seu in aliquo casu licitè fieri possunt, cessante scilicet tunc obligare ipsâ lege naturali. Sic lex homicidij cessat obligare, quando imminet periculum propriæ mortis ab injusto invasore. Lex furti cessat obligare in casu extremæ necessitatis. Lex restitutionis cessat obligare, quando timetur grave damnum vitæ vel famæ propriæ. Sic excusantur Christia-

ni apud Turcas remigantes contra Christianos
 famuli cooperantes non proximè Dominis ad
 justitias vel alia peccata metu mortis, &c. *Com-
 munitis doctrina.* III. Similis metus gravis etiam
 excusat in transgressione legis divinæ positivæ
 respicientis bonum, seu utilitatem propriam op-
 erantis: ut de integritate confessionis, de conser-
 vatione votorum, festorum, &c. Cum enim
 hæc & similia divinitus jubeantur ob bonum
 rituale operantis, non præsumitur bonus Deus
 velle obligare cum tanto rigore & periculo op-
 erantis; Secus est de legibus divinis principaliter
 respicientibus bonum commune Ecclesiæ
 sunt omnia Christi positiva præcepta de adminis-
 tratione Sacramentorum in debita materia & for-
 ma, Consecratione in duplici specie, Sigillo Con-
 fessionis, &c. in quibus nullo metu excusatur
 transgrediens. *Suar. Vasq. apud Bonacin. dist. 2.
 de peccat. q. 8. p. 2.* IV. Metus verò gravis mor-
 tis, &c. per se semper excusat in transgressione
 legum & præceptorum humanorum Ecclesiasti-
 corum, & Politicorum: quia hæc ex mente Legi-
 slatorum nunquam censentur obligare cum
 tanto rigore, neque verò obligare possunt, nisi
 non essent justæ & rationabiles leges. *Communitatis
 doctrina in materia de legibus.* Dico autem
 se. Per accidens enim lex humana, vel præcep-
 tum potest obligare & defacto obligat etiam
 cum certo periculo ac dispendio vitæ, famæ, &c.
 tunc nullo omninò metu excusante, quando

que concurrat aliqua lex superior ita obligans. Ut-
 pote imprimis, quodocumque ex legis humanæ
 observatione majus Reipublicæ bonum speratur,
 vel ex ejus neglectu majus malum Communitatis
 timeretur, quàm æstimari debeat periculum vel di-
 spendium vitæ, famæ, vel fortunæ unius homi-
 nis. Ut si Summus Pontifex Sacerdoti præcipiat,
 ut etiam cum vitæ periculo fidem Paganis præ-
 dicet, ob speratum lucrum animarum. Si Epi-
 scopus Paracho, Princeps Medico inhibeat tem-
 pore pestis, ne fugiant. Si belli Dux militi præ-
 cipiat, ut stationem servet, tueatur præsidium sibi
 commissum, hostem, aggerem, murum aggre-
 diatur, tenentur parere etiam cum evidentissimo
 mortis vel mutilationis periculo. *Secundùm o-*
mnes. Deinde quodocumque transgressio huma-
 næ legis vel præcepti cessura est in contemptum
 Legislativæ potestatis, fidei, aut Religionis Chri-
 stianæ detrimentum, grave scandalum ac ruinam
 spirituales proximorum, aut peccatum pro-
 prium. Tunc enim ipsa lex naturalis obligabit
 ad observationem legis humanæ, & transgressio-
 nem intrinsecè malam constituet, uti bene notant
Sotus, Suarez, alij cum Laym. l. 1. Tract. 4. cap.
14. n. 6. Sic ergo metus mortis, vel alterius
 gravis mali per se quidem semper excusat in legi-
 bus positivis & præceptis Ecclesiæ, utpote de je-
 junio servando, audiendâ Missâ in die festo: de
 celebrando cum talibus paramentis sacris: de ex-
 communicati segregatione, &c. v. g. versans
 inter hæreticos, die jejuniij licitè potest comede-

re carnes, aut die festo omittere Sacrum, ne agnus Catholicus grave periculum vel damnum incurrat; at si comestio carnis proponeretur in contemptum Religionis: aut ad professionem sectæ hæreticæ, utpote dicendo: *quisquis est averſus fide Papistica, nobiscum carnes comedat, &c.* Catholicus obligabitur cum certo vitæ periculo abstinere: quia in ijs circumstantijs carnes comedens ipſo facto fidem negaret, quod est intrinſecè malum. Similiter distinguendum est, si Tyrannus morte intentatâ compellat Sacerdotem celebrare non ieiunum, vel sine sacris vestibus Ecclesiastico jure requisitis. Eâdem ratione excommunicatus non tenetur cum periculo vitæ & famæ abstinere à Communione fidelium etiam Sacris: quin etiam Sacerdos vel Parochus occultè excommunicatus tenebitur celebrare, vel Sacramenta ministrare, cum ex officio petitur, & absque sui infamia, vel aliorum scandalo negare nequit: uti docent *Authores citati, cum Sanchez l. 1. Moral. c. 18.* Secus dicendum, si ad id metu urgeretur in contemptum Ecclesiæ. Ita denique aliquis metu mortis, vel alterius gravis mali ab actu licitè contrahet matrimonium cum consanguinea, affine, aliòve impedimento jure positivo dirimente, cum intentione faciendi, quantum facere licet: vel, *si nihil obſtet*: Non tamen licet consummabit ante impetratam dispensationem quia esset copula fornicaria lege naturali prohibita, & intrinſecè mala. *Sanchez. l. 7. de Matrimonio disp. 16. Laym. cit. n. 10. Communis.*

Tandem metus quâcunque ratione excusat à 83
 culpa seu peccato in toto, vel in tanto, eâdem ra-
 tione etiam sine dubio excusabit à pœna ei delicto
 decreta, vel decernenda. Quin etiam, qui ex
 gravi metu mortis, infamiae &c. transgreditur le-
 gem vel præceptum Ecclesiae, esto in re aliàs lege
 naturali prohibita à peccato etiam mortali non
 excusetur, non tamen incurrit censuram anne-
 xam. Ut si quis gravi metu contrahat, & consum-
 met matrimonium cum consanguinea, non incur-
 rit excommunicationem in jure latam. *Clement.*
un. De consanguinit. & affin. Ratio est: quia ad
 censuram incurrendam requiritur contumacia, &
 interpretativus contemptus: qui autem ex gravi
 metu peccat, alioquin non peccaturus, quamvis
 adhuc verè peccet, non tamen potest censerì con-
 tumax, aut ex contemptu Ecclesiasticæ potestatis
 delinquere, sed potius ex mera infirmitate. *Ita*
ex communiore Suarez l. 3. de Leg. c. 30. Layman.
l. 1. tract. 5. part. 1. c. 5. n. 9. ubi his contrarium
 locum difficilem Juris Can. explicat.

§. IV.

Nec infirmat vel invalidat promissiones, vota, 84
contractus &c. Ratio generatim est. Quia
 voluntarium sufficiens ad actum humanum per-
 fectum & peccatum mortale, per se loquendo est
 etiam sufficiens ad contrahendam obligationem
 promissionis, voti, contractus &c. nisi specialis
 lex vel ratio obstet: sed id, quod fit ex metu quo-
 cunque non perturbante rationem, adhuc est sim-
 pliciter voluntarium, ac sufficiens ad actum hu-
 ma-

manum ac peccatum mortale, ut haecenus u.
2. & 3. declaratum: ergo per se loquendo, etiam
est sufficiens, ad contrahendam ejusmodi obligati-
tionem, consequenter non invalidabit promissio-
nes, vota, contractus &c. saltem (eatenus contra-
veniunt.)

*Nisi sit gravis, & injustè incussus Metus
extorquendum actum.*

§ I. **N**isi sit metus incussus ab extrinseco nimirum
Certum enim est, nullum metum ab intrinseco
seco profectum, quantumvis gravem, in validum
vota, vel contractus, ut si metu mortis in
fragio, vel tempestate, tempore pestis, vel per-
culosi morbi, aut à justitia justè inferenda vota
peregrinationem, Religionem, vel aliud, promissio-
tas, vel jures puellam pauperem ducere, vel
tare, &c. votum, vel promissio omni jure rati-
bunt & obligabunt. Quia nimirum sufficiens
voluntaria ab intrinseco, & nihil eis obstat ab
trinseco. *Juxta communissimam Doctorum
sententiam.* Excipe semper. Nisi metus adeo gra-
vis esset, ut etiam usum rationis ac deliberationem
impediret, quod tamen rarò accidit, & in dubio
non præsумitur, sed probandum est.

II. Metus incussus ad extorquendum actum
Quòd si enim metus quantumvis gravis, & in-
stè incuteretur non ad extorquendum actum
lem, sed ad alium finem: ut si ad evadendum
nus tyranni, latronis, inimici mortem minitantem
tu spontè aliquid DEO voveas, vel promittas:

ad evadendam mortem seu justè seu injustè inferendam, tu spontè eligas, Judicis vel licitoris filiam ducere vel dotare, pecuniam dare, &c. Votum, contractus, promissio omni jure valida erunt & obligabunt, ob eandem rationem suprà datam: Et quia licet metus injustè incussus fuerit occasio, non tamen fuit causa vera ita votendi vel promittendi, sed sola libera voluntas, quæ tale medium ad evadendum malum imminens elegit, præter intentionem metum incutientis. *Sanct. l. 4. moral. c. 3. n. 4. Marchant. Tribun. p. 2. Tr. 3. tit. 4. q. 1. dub. 2. Communis.*

III. Metus *gravis* seu cadens in constantem virum, consideratis prudentis judicio circumstantijs, juxta prænotata *a. n. 47.* Metus ergo consideratis circumstantijs verè levis, nec cadens in hominem constantem, nullo jure irritat actus, vota, contractus, juxta communem & veram Doctorum sententiam, quam docet *Sanchez l. 4. Moral. c. 3. n. 24. Et l. 4. de Matrim. disp. 17.* Ratio solida est. Quia metus reverà levis, etiam si injustè incussus, est in potestate operantis ex metu, ut eum facilè repellere, illique non acquiescere possit, idè enim est, & dicitur levis, atque à gravi differt: ergo qui eum, eum facilè possit, non repellit, sed acquiescit, præsumitur etiam in foro conscientiæ, omninò liberè consentire, promittere, contrahere, &c. ideòque liberè volens non pati notabilem injuriam, quæ sufficere debeat ad irritandum actum: secus est de dolo etiam levi, quem homo ex se non potest repellere, sicut

metum levem, ideoque meritò actum saltem in parte rescindi postulat. Itaque non solum vota solenne Religionis, matrimonium, sponsalia, verùm etiam quævis alia vota, contractus, missiones, donationes, &c. facta ex metu, etiam si injustè contra libertatem admoto, v. g. filio, vel filiafamilias, uxore, subdito, ex metu reverentiali ergà Parentes, Maritum, Prælatum, quo præcisè verentur eis contradicere absque alio timore gravis offensionis, vel gravis mali, (quo evaderet metus gravis juxta prænotata a. n. 48.) in utroque jure valida sunt, & obligationem pariunt, atque sic accepta justè reinvocantur, ob rationem dictam. Quamvis contradicant *Less. Card. Lugo, Castropalans, & alij* *Tamburinum cit. l. 1. c. 2. §. 6. & 7.* Nim. contractus, matrimonium præsertim, etiam ex metu levi injusto extorta in foro conscientie irrita esse, & rescindi: & de matrimonio probabile censetur etiam *Sanob. l. c.* Verùm in re tanti momenti, & periculi non recedendum à cummuni sententia censuo.

IV. Metus gravis, & injustè incussus. Metus enim, quantumvis gravis, justè incussus non irritat actum extortum: idque non solum certissimum est, quando metus justè incutitur alicui, & extorquendum id, quod aliàs debitum est: ut si Magistratus Ecclesiasticus sub pœna excommunicationis, aut Civilis sub pœna mortis vel carceris compellat stupratorem ad ducendam vel ducendam virginem defloratam: aut si debitori rum

mineris iustam accusationem de crimine patrato, nisi debitum tandem solvat: sed etiam verum est, quando metus iustus incutitur intra vel extra iudicium, ad præstandum quidpiam aliàs indebitum & liberum: ut si Judex justè damnaturus sit ad mortem, nisi velis vovere Religionem, aut pauperem puellam ducere. &c. Si mineris homicidam vel furem justè accusare, nisi aliquid DEO voveat, filiam tuam ducat, pecuniam det vel promittat: &c. *Sanch. ll. cc. De Matrim. lib. 4. disp. 13. Moral. l. 4. c. 3. n. 21. Bas. Pontius, Less. Lugo, alij apud Tamburin. cit. §. 7. n. 3.* Ratio est: Quia tota ratio irritandi tales actus esset injuria illata ad extorquendum: atqui hic nulla fit injuria alteri, quin potius favor & beneficium: non enim sub coactione, sed solùm sub conditione proponitur tibi, ut si evitare velis malum, cui tu liberè causam dedisti tanquam minus malum eligendo, voveas, ducas, des, promittas, &c. Oportet quidem matrimonium & vota maximè libera esse: sed, intellige, libertate non læsâ, vel impeditâ injustè: non verò libertate omnimodâ, & quodvis obstaculum excludente, ut patet mille alijs casibus. Interim tamen fateor, non improbabilem esse sententiam in his contrariam *Bonacina, Coninck, & aliorum apud Tamburin. cit. n. 4.* Nimirum matrimonium, & vota sic extorta irrita esse ob apparentem injuriam contra libertatem illorum actuum. His ita declaratis & suppositis, sit

ASSER-

ASSERTIO. VIII.

Et Regula Generalis.

Metus verè gravis & injustè incussus a
 torquendum actum irritat omnem
 requirentem consensum promissorium ad iudicandam
 obligationem ex iustitia seu Religione, iuramento,
 iuramento, ipso jure natura: non item actus
 requirentes solum consensum in opus presens.
 assertio collecta ex Doctoribus mox in partibus
 citandis, est contra Sanchez, Navarrum, &
 cum Layman. hinc c. 6. n. 8. qui volunt, contractus
 contractus metu gravi & injusto extortos iuramentum
 turæ esse validos, quia simpliciter voluntarij, &
 men facile rescindendos à Judice, quia per vim
 riam extorti: & favent jura civilia. Interim
 sentiunt cum communi & certa sententia, iuramenta
 solennia, matrimonium & sponsalia metu gravi
 & injusto extorta irrita esse per declarationem
 Ecclesiæ in jure Canonico.

§. I.

In Contractibus.

56 **N**on tantum contractus facer matrimonium
 item sponsalia, promissio vel datio dotalis
 item promissio, vel traditio bonorum Ecclesiasticorum
 verum etiam omnis omnino contractus, etiam
 onerosus; ut venditionis, emptionis, mutui, &
 ximè verò gratuitus, ut donationes, legata, testame-
 nta, ac universaliter omnis promissio, vel traditio
 ditio rei, aliàs obligatoria, ex metu gravi, &

ipso extorta, ipso jure naturæ irrita sunt, & invalida, nullamque ne naturalem quidem obligationem justitiæ pariunt in metum passo, neque ullum jus conferunt extorquenti, vel acceptanti. Ita Molina *disp.* 267. Rebellus *p.* 2. *l.* 1. *q.* 5. *conclus.* 1. *universaliter quoad contractus etiam onerosos.* Basil. Pontius *l.* 4. *De Matrim.* c. 6. *num.* 4. Diana *p.* 3. *tract.* 5. *resol.* 118. Tamburinus *c.* 2. *§.* 5. *n.* 15. & 20. *alij plures apud ipsos.* Ratio est: Quia naturali juri, rationi, & æquitati omninò repugnat ex injuria oriri justitiæ, seu jus quoddam: quòd nimirum homo per injuriam & injustitiæ, injusto & gravi metu incusso extorquens alterius promissionem, vel consensum, possit sibi acquirere jus, & alteri imponere obligationem etiam naturalem justitiæ: ergo fatendum est, talem exactionem, & acceptionem intrinsecè, quoad substantiam, adeoque ipso jure naturali injustam esse, ac invalidam, non secùs, ac furtum vel rapinam, atque acceptantem nullum omninò acquirere jus ad rem, vel in re: sed secundum communissimam, etiam Adversariorum sententiam, tali metu extortum, & acceptum in conscientia sine mora restituere obligatur, tanquam injustè acceptum: Quòd si ergo nullum jus exigentis, nulla erit obligatio promittentis, vel consentientis: cum hæc sint correlativa, si nulla obligatio, consequenter nulla promissio, contractus nullus quicumque: qui definitur: *ultrò, citròque obligatio.* Unde Pontius *cit.* c. 8. contra *Sanct.* benè probat, ejusmodi contractus irritos esse, non solàm jure

jure naturæ, & in foro conscientiæ, sed etiam in foro positivo, & in foro externo: requiri tamen auctoritatem eorum rescissionem sententiam Judicis, non auctoritatem eorum irritantis, sed solum irritos declarantis. Neque plus probant jura civilia ab Adversariis legata: aut si dicant, tales contractus esse validos loquuntur de metu levi, saltem secundum presumptionem fori.

§. II.

In Votis.

57 **V**ota non tantum solennia professionis religiosæ, sed etiam simplicia quæcumque jurata, metu gravi, & injusto extorta ipso jure naturali invalida sunt, in utroque foro, unde uti serventur, nullam indigent relaxatione. *Sommo de Justit. q. 2. à 1. & alij apud Sanch. infr. Marchant. Tribun. tom. 2. Tract. 3. tit. 4. dub. 2.* Significat etiam S. Bonaventura in 3. 39. art. 3. q. 2. dicens: *DEUS vult sacrificia voluntaria, non coacta.* Ratio ergo est: tum quia votum debet esse spontaneum DEI obsequium, unde quam maxime liberum esse convenit, quia à jure, & æquitate naturali, divina preceptum, omnino alienum videtur, quod DEUS præcipit, ut obligantem promissionem hominis ab alio homine per malitiam metu gravi, & injusto extortam; ut si frater fratrem intentatam compellat, resignatam hæreditate, vovere Religionem: si Parentes filios gravi, & injusto compellant intrare Religionem, &c. Et

etiam, quo DEUS acceptaret ejusmodi promissionem injustè extortam, censeretur approbare injuriam, & iniquitatem injustè extorquentis: ergo etiam jure naturæ irrita sunt ejusmodi vota injustè extorta. Et quidquid sit de hoc, certum est, irrita esse declarata ab Ecclesia c. 1. *Perlatum. De his, quæ vi.* juxta communem Doctorum cum Sanchezl. 4. *Moral. c. 3. n. 12.* Insuper in *Concilio Trident. sess. 25. c. 18. de Regular. excommunicationis* sententia lata est in eos, qui virginem, aliâve mulierem, ad monasterium ingrediendum, aut professionem emittendam injustè coegerint, de quo latè Sanchez *cit. cap. 4. per totum.* Ex his rectè refert Sanch. *cit. c. 3. n. 18.* & docet noster Marchant. *suprà num. 48. allegatum:* initiatum Ordine sacro ex metu viri constantis injusto, non teneri voto castitatis (idémque est de debito divini officij) Ordini annexo. Atque ita posse sine ulla dispensatione ad nuptias transire, si nolit in Ordinis sacri usu permanere. Quod si ramen, cessante metu, vel semel Ordine sacro usus esset, jam resilire nequibit, quia usus ille esset Ordinis ratificatio.

§. III.

In Juramentis.

Juramenta etiam per injuriam metu gravi, & injusto extorta valida sunt, & obligant ex virtute religionis ob reverentiam divini Nominis, & Numinis in testimonium, ac velut fidejussionem promissionis factæ aliàs licitæ invocati, secundum com-

communem Doctorum sententiam ex c. si
De Furejurando, &c. ad Audientiam de
qua vi. Ubi ratio indicatur. Quia omne jur-
 mentum voluntarium non vergens in interitum
 salutis, sed licite & honeste servabile validum
 & licitum: talem autem juramentum simpliciter
 est voluntarium ex dictis: & quamvis con-
 non esset sufficienter voluntarius in promissione
 vi extortam, ad inducendam obligationem jur-
 tia, supponitur tamen sufficienter voluntarius
 invocationem divini Nominis, & ad inducendam
 obligationem ex virtute Religionis: Deinde etiam
 non vergit in interitum salutis; sed licite & honeste
 stè servari potest, licet peccet extorquens, & ac-
 ceptans: ergo &c. Quòd si ergo ita jurasti la-
 ni dare pecuniam, Usurario usuram, &c. nec
 es aliquà æquivocatione v. g. *dabo, si debeo,* &c.
 garis juramento: sed ob injuriam illatam, aut
 laxationem petere, aut solutas pecunias in Judici-
 repetere potes. Si jurasti etiam non repetiturum
 iterum teneris, & actionem civilem instituere
 potes, potes tamen instituere actionem crimina-
 lem accusando de crimine ad vindictam, aut
 denunciare Judici, ut ex officio procedat. *Glossa*
cit. c. ad Audientiam. Quòd si etiam hæc de-
 rasti, non poteris tamen etiam dejerare denuncia-
 tionem charitativam ad criminis emendationem
 aut ad publicam, aliisque perniciosam injuriam
 latronis, vel usurarij avertendam; aut maxime
 ultrò in judicio interrogaris. Hæc ex *Layman*
l. 4. tr. 3. q. 7. in reverentiam divini Nominis

Quamvis sciam, tali juramento valorem, & obligationem denegare alios cum *Azorio tom. 1. l. 11. c. 7. q. 2.*

§. IV.

In Sacramentis.

Valida sunt omni jure etiam ex metu quocunque gravi, ac injusto collata, & suscepta non sicut Sacramenta omnia, excepto matrimonio. Quia hoc solum essentialiter in contractu consistens requirit consensum promissorium ad inducendam obligationem justitiæ: reliqua Sacramenta solum requirunt consensum voluntarium in opus præsens. Validè ergo baptizatur metu gravi, & injusto impulsus: obligatur autem ad fidem Christi & obedientiam Ecclesiæ, non vi alicujus consensûs injustè extorti, sed vi absoluti juris divini, quo adultus tenetur suscipere fidem Christi sufficienter propositam, & in ea obedire Ecclesiæ etiam antecedenter ad Baptismum, vel in casu, quo Baptismus suscipi non posset. *Qui creditur, & baptizatus fuerit, &c.* Validè suscipit Ordinem sacrum metu gravi, & injusto adactus: ac non obligatur voto castitatis, vel debito Horarum, ut n. 57. dictum. Valida est absolutio Sacramentalis metu gravi, & injusto extorta: quin jure naturæ etiam valida videtur similis extorta absolutio ab excommunicatione, interdicto &c. sed meritiò invalidata est ab Ecclesia *c. un. de his, quæ vi. in 6.* Valida denique est etiam sententia alioquin justa Judicis, etsi metu gravi, & modo injusto extorta, cum nihil ad valorem desit. At quid de

59

THEOL. MORAL. PARS I, Q. dispen-

dispensatione, collatione jurisdictionis, beneficii privilegij &c. simili metu gravi, & injusto extortis: Invalida esse, sequitur ex nostra assertione hactenus declarata. Valida esse è contra, docent Sanchez, & alij adversarij, nec improbabiler, & teor. Lege Card. De Lugo tom. 2. de Justitia disp. 22. sect. 7.

SUBSECTIO IV.

De Concupiscentia.

SUMMARIUM.

60. Concupiscentia est passio, vel motus appetitus sensitivi bonum delectabile prosequentis, aut malum fugientis.
61. Alia est antecedens, alia consequens.
62. Nulla concupiscentia seu passio, sive antecedens, sive consequens, reddit actum involuntarium.
63. Sed potius voluntarium imperfectum, seu spontaneum auget.
64. Voluntarium verò perfectum, ac liberum minuit, quandoque omnino aufert.
65. Antecedens quidem effectivè, subsequens verò à priori, & notificativè.

60 **C**oncupiscentia hoc loco dicitur passio, vel motus appetitus sensitivi prosequentis bonum delectabile: ut amor, desiderium, spes, audacia, gaudium, seu voluptas, & delectatio: aut contra fugientis malum oppositum: ut odium, fuga, timor, desperatio, tristitia, & maxime. De his consulenda Philosophia Aristotelis de anima. Ad propositum solum diligenda est